

се гуши у разварату и пропада даровити и учени кардинал Ђовио, на другој стра-
ни иду у калуђерице две лепе и слављене куртизанае. Чувена Рафаелова Donna
velata можда је пекарска цура /formarina/, а можда је и ~~Равелова~~ ^{чувена} Беатриче
из Фераре, свеједно. Куртизанае су изједначаване са жемама најправилнијег
живота, величане понекад као елита друштва, сахрањиване на угледним мести-
ма; а с друге стране, гоњене из предграђа у предграђе и кињене и мучене.

Како каже на једном месту новелист Вандело, стајући на страну куртизана: "А
ако нам се што не свиђа на њима, одмах се машамо ужета ножа и отрова."

Шта је, углавном, изабацило на површину свет курти-
зана онога доба? Родоканани, у делу Куртизана и буфони, тумачи куртизана као
једну од последица великог артистичког и литерарног покрета онога ^{времена.} ~~доба~~ Ра-
финованим људма тадашње епохе требала је жена која инспирише, која разуме
духовни напор и цени га. Интелектуалци и уметници тражили су егзалтацију,

волили жену — као и у уметности лепоту — овијену тајном. С друге стране је наглом ширењу куртизана допринела куртизана сама, као жена која по природи воли неодговорност, збринутост, луксуз. С ^{физички} ~~физички~~ положајем ^{куртизана} ~~куртизана~~ требала је да ид

бесправност, и тобоже је и ишла. Али мушкарац онога доба, мајстор друштвених
сти, психолог естетике и љубави, знао је куртизани осигурати многа ^{радних} права, и

сасвим особиту независност. Мало помало, живот куртизана постао је врста царевања. Слободне од секдуалне тираније, ~~и~~ лепе и образоване, забав^{љале}

скоро искључиво науком и уметношћу, цењене и тражене, некако тајанствене, још и у вечитој дражи слепог случаја, судбине и освајања — куртизана су се осећале и биле сила, вршиле огроман утицај на људе, на њихов рад. ^aто је опет и

них уздизalo и инспирисalo. У своје и мушке страсти су уносиле рафинерију, варирале су живот, постајале проналазачице и чак учитељице лепих манира и пријатне конверсације. Наравно да је испод свега тога, испод свег духа и

раскоши стојала и, опасна игра двају полова, и вечити сукоби са друштвом и са властима. У писму Беатриче из Фераре једном племићу читамо: "Њихов живот је на крају крајева ипак сажаљења достојан". Тачно је и то, као што је тачно би-

до и оно о завидном животу њихову. Захваљале се полне болести. Чешавало се да дете начини компликацију. На питање ко је отац њеноме детету, једна куртизана је у песку нашарала почетна слова познатих речи: Сенат и римски народ. На гробу Импетије, једне од најлепших и најсјајнијих куртизана Рима стоји, према тексту Брантома / Галантне жене / следећи заиста дирљив натпис: "Путниче, који си ме толико газио, не гази ме више".

Измеђu две крајности — величава с једне, и понижења и жи-
 госаности с друге стране — држана се једна жилава, лукава и интелигентна рав-
 нотежа. Како кад, тактика куртизана је била да трпе, да се опире, да подва-
 љују и изигравају, да побеђују, па и да тиранишу. Толико су биле ушле у жи-
 вот, у свачији живот, да није било начина да се искорене. Поучна је и забавна
 историја борби против куртизана. Подлегал^е су у тој борби најстрожи^и и нај-
 аскетскије папе, Павле IV, Пије V, Сикст V; нису успевали да куртизана укро-
^{ти} а камо ли да их раселе. Наравно да у хронику те борбе улазе ^{на собрани куртизана} и многа
 угледна италијанска имена, па често и имена целих градова. Треба се мало се-
 тити личности папа ~~IV~~ који су покушали строге мере против куртизана. Сикст
V је онај уч^и и лукави прелат који је до избора свога за папу целу римску
 цркву обмањивао о свом карактеру, а по избору, још у самој изборној капели, ~~се~~
 треснуо свој^и варачки штап, и исправио се у оној сили с којом је после владао.
 А Пије V је онај папа који је ~~се~~ бацио анатему на енглеску краљицу
 Јелисавету; који је, због протестаната, претио Максимилијану ^{II} свргнућем с пре-
 стола; који је жељеним људма бранио залазити у гостионице; а калуђерицама
 забранио држање ма које животиње мушког рода; који је издао булу против ми-
 раза и свадбених ~~и~~ поклона. Али, према куртизанама су ти силници остајали
 више пута ужасно немоћни, па чак и смешни. Наређење: да се куртизана имају про-
 терати из неког отменог или званичног дела Рима, свршавало се тиме ^и ~~и~~ би се
 оне преселиле у још отменији и званичнији део града. Када је, после једног
 насилног расељавања ван Рима, папа хтео знати резултат, и наредио попис курти-
 зана у Риму, јављено му је да их је остало још 8000. Разјарени папа ^а ~~и~~ наређу-
 је нове мере и нов попис: показало се тада да их је не 8000, него 10,000. Про-
 тив једног папског едикта, којим се осуђивао луксуз и мода куртизана, дигли
 се ^{најбољи} ~~и~~ грађани и не само трговци. Тражили су да куртизана бар до краја из-
 несу елеганцију коју већ имају, и едикт је био одложен "до краја сезоне". Па-
 па Пије V, опет због неке наредбе те врсте, доживео је узбуну целог Рима, уда-
 рање звона, узбуну мушких корпорација, протесте посед^иника кућа и тргов^ица и
 наредба је била повучена. Исти папа дао је за време Великог поста све позна-
 тије куртизана Рима затворити у стари манастир ван града. Тај нагли посту-
 пак сам је собом донео казну. Како се могу неколико стотина хришћанских душа
 глађу мучити! ~~и~~ Сам Свети отац је дакле
 у сам свети пост из свога цепа хранио ^{више} ~~и~~ стотина јавних жена.

Куртизана је било неколико пута у историји, уразним

фирмама и под разним именима. Коринт је у време св. Павла имао преко 100⁰ куртизана, које се училе у храму богиње Венере. Код Хиндуса, занимљиво је, само су бајадере имале право на бољу културу. То је важило са хетере у Атини, па је тако било и са куртизанама у Италији. Италијанска епоха куртизана, најпознатија, надмаша и бројно и културно и социјално све остале. Јаких колонија је било у Венецији, Фиренци, Ферари, али Рим је дакако односио најбољи и најгори рекорд. Неке од гласовитих римских куртизана јесу: већ споменута Империја / јавља се у једној драми Ренана /, која је царски живела, али своју децу васпитавала строго грађанским начином; затим, Тилија д'Арагона, нимало лепа, али ~~особито~~ особитог духа, песникиња; / Енрико Џелани издао је *Rime della signora Tullia d'Aragona*; ~~Арагона~~ је један хроничар XVI века забележио: "Нема овде ниједна жена којој равна, чак ни војвоткиња од Пескаре", то јест, Витирија Колона; затим, Вероника Гамбара, такође песникиња, коју је Пиетро Аретино, на свој начин, крстио именом *meretrice laureata*. Сасвим Италијанки, било је међу куртизанама римским францускиња и енглескиња; ове последње су биле врло тражене. Било је и Шпанкиња, али већи број њих стојао је на врло рђаву гласу. Левант и Исток нису нарочито наглашени ни по списковима, ни по дневницима, писмима и тестаментима.

pag 98 [Постоји збирка писама куртизана XVI века, / L. A. Ferrai; *Lettere di cortigiane del secolo XVI* /; ~~постоји~~ постоји анонимна брошура о тој књизи, са додатком неких писама из приватног поседа; постоји, по разним библиотекама, архивима и музејима велика количина непроучених дневника и писама куртизана у оригиналним рукописима. Сви ти споменици истичу врло много баналног и неинтересантног, тако да читалац мало и посумња у оправданост гласа о интелигенцији и духовитости куртизана, и нарочито о култури и чак учености њиховој. Али пробије и то; а мора се претпоставити да се куртизанае због изнимног друштвеног положаја можда старале да што мање пишу и потписују. Садржина писама је већином "женска": састанци, ручкови, анегдоте, сплетке, тоалета, економске трзавице, мало политике, и много преклапања доконих, сентименталних, уображених или размажених жена. Овде онде се спомињу деца, увек одрасла, као да их нико није носио и родило. Долази понекад до израза ~~не~~ интерес за уметност и занимљив суд. Има трагова мудрости у резигнацији. Има и смрти, али тако као да је неко отпутовао на дуго време, а пријатељи се скупили да за њим расправе ваљар.

[у једном писму, очигледно писму једне куртизанае другој, али писаном dobrim уједначеним рукописом, саопштава се инвентар ~~не~~

заоставштине покојне другарице: мала количина рубља, врло мала, једна црна
 сомотска хаљина, кревет, две столице, огледало, три аграфе, нојево перо, чипка-
 сти вео, шест књига. Не каже се какве су књиге, али се каже да су све са потпи-
 сом Његове Еминенције, а Еминенција такође није поближе означена. У другом
 писму се говори о великим лустима Тулије д'Арагоне, и одмах затим без прела-
 за, о посланику Филипа Сфорце у Риму, коме је Тулија "десна и лева рука"
 у пословима и у писању писама. У трећем, које се почиње и завршује патетич-
 ним узвиком Aurea Roma, има галантан ~~мало~~ детаљ: како "кардинал цешницу
 свију извлачи из мирисавих груди младе Тулиете". На једном од тих писама
 желимо се мало дуже задржати. Писано је мушкарцу који се словљава са ви, врло
 је дугачко, неизвежбана рукописа, простог али једног ~~стила~~ стила ~~некако~~
~~нотом~~ стила са топлином душе, и са једним озбиљним тоном који је мож-
 да мало необичан за тадашњи менталитет Рима уопште. Писмо је писано 1529-е,
 пред Ускрс. Почетак је укусо оцепљен, и наслов се не види. Потпис је Elena R.

Један одломак тога писма гласи: "...а нико не зна,
 ви понајмање, како је тежак мој живот, што деца имају велике потребе, ја би-
 ла научена да не бројим новац, а сад имам врло мали приход, и ово оно про-
 дајем. Још сам и болешљива, и увек сам расејана и све на свету заборављам,
 и најпречу дужност понекад, што је ваљда од бд брига, јер стара још нисам,
 је и те, да нисам. И зато ми и ви опростите да све, што ћете знам и учинити
 по своје благородном срцу ... ви сте сад једина моја утеха, јер се ни Богу не
 волим молити откад сам скоро заборавила веру и матерњи језик... и јер ме
 сви презиру и грде, и не знам шта још, због последње моје одлуке. Отац мога
 сина, зато што је моћан, мислим да ће ми се осветити; и његова сестра је зла
 и неће да ме разуме, и каже да сам неблагодарна према таквом човеку, и да сам
 дрска према граду у којем већ петнаест година живим и најбољи хлеб једем.
 И брат његов ме грди, и још и пријатељи, и све је то незаслужено.. јер њима
 живот мога сина не може бити на срцу, и мене нико право не разуме. Данас сам
 добила два ружна писма и викали су ми под прозором... реците ми, зашто коприва
 коприву не жеже, а човек човеку о глави ради"... После још неких ставова, пред
 крај писма видимо јасно, или јасније, о чему се ради. "Свршено је сад све, јуче
 сам се растала од мога јединог сина, а шта сам претрпела, да ли можете себи прет-
 ставити. Не знам право ни с ким сам га послала, а још мање коме... али капетан
 каже да су ми браћа жива, а мајка, то не каже, то не зна; ако је жива мора бити

већ много стара, и сигурно и сада тужна и несрећна због мене... Све је видим исту, у старој кецељи, и увек ради, а шта је радила, питаћете. Оно што ја никад не радим и не знам да радим, срамота ме је због тога... Нас десеторо је било у кући, и за десеторо је месила хлеб, свако јутро, чим зора сване. ~~Све~~ Све су ~~је~~ њој руке иструнуле у тесту... А ја сам била лепа, и нисам хтела да радим и да месим, и живела сам, истина је, лако и добро, али ето сад је дошло, сад чу-пам срце из груди и шаћем сина на онај црни хлеб у моме завичају"...

Готов роман из живота једне куртизане.

И како сложен! Читалац почне да тражи очима, чет^{ури} стотине година далеко, ту Елену Р. Ко је то? Како је и зашто је почело онако како у песми Епитаф пе-ва Ада Негри:

Имала је тешке косе и јако бледо месо.
Са косама тако тешким, са месом тако бледим,
Како је могла радити!
Лакше јој је било продавати уста...

И одакле је та жена дошла у Рим, кад ето, преко трагедије, враћа јединог сина у стари завичај и на црн хлеб. И у ком крају је она мајка м^есила хлеб док јој руке не струнуше у тесту! На директан траг те Елене нисмо више ~~нигде~~ нигде наишли. Полако смо је и заборавили. Кад, за време окупације у Источној Ср-бији, једнога дана дође нам до слуха овакво питање и овакав одговор: — А шта ти ради удата ћерка? — Шта ради? Има пе-шес децу, мучи се јадна, пере, кува, шије, и меси ~~хлеб~~ ^{меси, меси} хлеб. Ето је гу руке ка две крпе." Ова стара Србијанка жи-ва ^и врати у сећање: да ^{сво} још једаред чу^{ла} тако савршену и тако необичну фигуру сељачког света. Једно сећање потера друго, треће, четврто. У делу Ј. Буркхарта Култура ренесанса има на једном месту текст: "Међу римским курти-занама XVI века изгледа да се јавио нов елемент, славенска или грчка жена." Ко зна да ли ^{са овим сликовима} испред наших очију нису прошли податци о једном нашем животу. Живот један, за историју потпуно неважан; жена једна, која није можда заслужи-ла успомену. Али силуета карактера се и нехотице намеће, интересује више суб-јективно него објективно, али интересује. Ко зна где међу нама има трага од оне мајке ~~која није мислила бити мајка куртизане~~ која није мислила бити мајка куртизане; трага од римске куртизане и њеног сина. Можда је била ^и ~~Тркиња~~ ^и Бугарка, можда ко зна ^и ~~шта са~~ ^и шареног Балкана, можда и Српкиња. Можда али свеједно, не, не све-једно. Онај симбол мајке са иструлелим рукама у наћвама, то је наш симбол и наша реч!... Дадосмо дакле, сме ли се рећи, дадосмо ~~и~~ једаред и једну куртизану западу, али не изгубисмо ни тада потпуно свој сој и опредељење.

Бирта Свјетлиц

Paternal is maternal
Myriusana